

MILOŠ KOČKA

Prameny živé vody

(VINCENZ PRIESSNITZ)

Vincenz Priessnitz, litografie.

MILOŠ KOČKA

Prameny živé vody
(VINCENZ PRIESSNITZ)

NAKLADATELSTVÍ PAVEL ŠEVČÍK - VEDUTA
ŠTÍTY 2023

© Miloš Kočka

© Nakladatelství Pavel Ševčík - VEDUTA, Štíty

Letní ráno. Slunce vystoupilo nad Zlatým chlumem a rozžehlo po stráni tisíce drahokamů, jež se chvějí na stéblech orosené trávy. Pod strání město Jeseník, dřívější Frývaldov, a kolem něj rozesteté kopečky s čepičkami lesů jako korunkami princezen. Za nimi pásmo Orlíka a ještě dále, až u obzoru, se dotýká modravé oblohy Hrubý či Vysoký Jeseník s oblým vrcholem Pradědu, za nímž se skrývají pověstné Petrovy kameny; na jihu se zjevuje Červená Hora s Vřesovou Studánkou, Keprník a široké panorama uzavírá Šerák svažující se k Ramzovskému sedlu.

Nad strání lesy. Skupiny bílých břízek se odrážejí od tmavých smrků, habrů, buků a staletých dubů, které ještě pamatují opuštěnost zapadlého kraje, předtím než zdejší prostý chalupník objevil tajemství, jež vrací lidem zdraví, sílu a radost ze života.

A ještě bohatství poslední, nikoli však nejmenší. Voda! Prameny průzračné vody vyvěrají z kopcovité země, ztrácejí se v trávě či mechu, nebo se připojují k úzkým potůčkům, jež stékají mezi kameny, jiskří v paprscích slunce a mizí pod kapradím, jiné se derou pěnivě stříbrné přes balvany dolů, do údolí.

Nádhera, že se nelze vynadívat, nelze se jí nasytit.

Stará báje vypráví:

„Když bohové tvořili svět, zapomněli na Jesenicko. Zůstalo jim jen trochu kamení a hlíny, z nichž navršili vysoké hory a kopce. Protože se chtěli budoucím obyvatelům odměnit za namáhavý život, který je tu čekal, poručili d'áblovi, aby pod tímto kouskem zemského povrchu nahromadil bohatství: zlato, stříbro a rudy. Dábel však dával do země zlato, jen pokud se bohové dívali. Když ho nepozorovali, vzal místo zlata žulu a zasadil ji pod celým krajem. Ošálení bohové se strašně rozhněvali, ale poněvadž už nemohli zlomyslnost napravit, přidali aspoň to, čeho měli nadbytek: krásu. Svými prsty vytvořili v horách úžlabiny, poručili potokům, aby je osvěžily životodárnou vodou a stromům, aby rostly co nejvýše . . . na holá úbočí naseli horská kvítka a tón spěchajících říček naladili do uklidňujícího šumění . . .“

Zapomněli bohové - zapomněli lidé. Tento kraj ze tří stran oddělený od světa vysokými horami a hustými lesy, byl ve své osamocenosti zastřen starými neměnnými zvyky a pověrami. Zde - snad nejhrůzněji ze všech míst - se upalovaly čarodějnice.

Přesto tento kus země dostal své dary: trochu zlata, stříbra a rudy, jež před čtyřmi a půl stoletími se pokoušeli dobýt Fuggerové, finančníci císařů, - a pak ještě jiný, mnohem větší poklad, který sem za dobu více než stoosmdesáti let přišly hledat desetitisíce, snad statisíce lidí a po nich přicházejí další... A nalézají jej ve spojení životodárné vody, čistého vzduchu a nádherné krajiny.

Voda, vzduch, slunce léčí. I krása léčí.

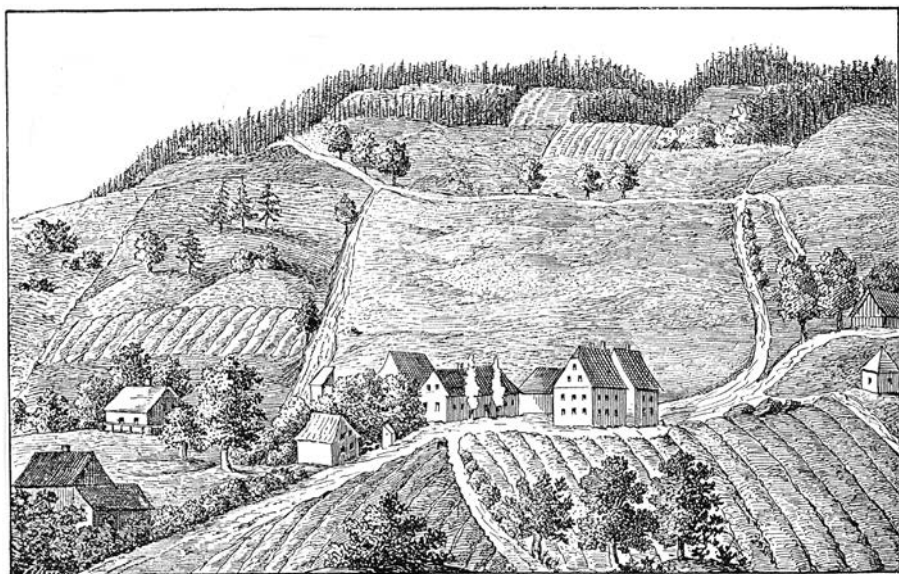
Právě tady se zrodila geniální myšlenka uzdravovat nemocné vodou, vzduchem, pohybem a oprostěním od všedních starostí.

DÍL PRVNÍ

POZNÁNÍ

*V Priessnitzovi poznáváme muže,
jehož sama příroda stvořila lékařem.
Je to dar umělci, který v sobě umí
rozvinout plnost harmonie tónů
pro jiné tajemství, pro něj samého
záhada.*

Dr. med. ED. SCHNIZLEIN:
Vodolčba, 1838

Gräfenberk v r. 1832

I. Voda

*Průzračnou vodu a slunce a vzduch
přec neudělila příroda nemnohým jen,
přesto já přicházím k tomu co dala všem,
a o to pokorně prosím.*

OVIDIUS: Proměny VI.

Za třicetileté války, v létě L. P. 1642, táhla širokým údolím od Mikulovic tlupa švédských vojáků. Přenocovali před Písečnou a ráno pokračovali přes dlouhou Českou Ves, až dorazili do města Frývaldova. Zde se po skupinách rozběhli po domech, rabovali a brali všechno nač přišli. Vnikli i do domu měšťana Priessnitze, který, jak vypráví pověst, byl právě s manželkou a malým synkem na poli za městem. Doma zůstala jen dospívající dcera. Té se vojáci zmocnili a vlekli ji spolu s kořistí do hor a lesů. Zastavili se až pod vysokým kopcem, na mýtince, kde se rozevírá pohled na celé pásmo Jeseníků a utábořili se zde u pramene křišťálové vody. Priessnitz šilený bolestí a vztekem se pustil za lupiči. Zastihl je při odpočinku a dal se s nimi do nerovného boje. Před očima dcery ho ubili a jeho krev zbarvila průzračnou vodu. - Potomci zde postavili na památku malou mohylu, z níž vytéká „Priessnitzův pramen“, a po generace ji udržovali.

O sto let později se jeden z pravníků připojil k několika frývaldovským měšťanům, kteří si na neobydlené stráni zvané Gräfenberk vystavěli dřevěné chalupy, aby měli blíž ke svým políčkům. Zůstali měšťany, nepodléhali robotě, ale vzali na sebe tvrdý život horských chalupníků. Založili tak gräfenberskou osadu osmnácti chalup, z nichž Priessnitzova stála na kopci nejvyš.

Priessnitzovými sousedy byli po stranách úvozové cesty dva Müllerové, níže dvě chalupy Königů a jedna Grögrova; ty tvořily gräfenberskou horní osadu, ostatní osadu dolní.

Zde se L. P. 1753 narodil František Jan Priessnitz, nejstarší ze sedmi dětí, který zdědil po otci hospodářství a oženil se s Terezií, rozenou Kappelovou z Lipové. Měli spolu šest dětí: syny Františka, Josefa, dceru Terezu, dva syny, kteří do roka zemřeli - a dne 4. října 1799 se narodil nejmladší, jehož pokřtili jménem Vincenz. To bylo v době, kdy francouzský generál Bonaparte začal strašit Evropu.

Ve svých šestnácti letech Vincenz ovládal a vykonával všechny práce, které patří k hospodaření na horské chalupě. Hospodářem ovšem byl jeho slepý otec, ten každé ráno určoval, co se bude přes den dělat, rozděloval práci a večer vyžadoval, aby mu každý z rodiny vykázal, co udělal, a pověděl, co se kde přihodilo. Hospodyně i děti se zavedenému pořádku podrobovaly, samozřejmě, bez námitek. Bylo tak všude; hospodář byl hlavou, pánem, jen jeho vůle platila. Tak šel starý řád na Gräfenberku, nepatrné osadě, odříznuté od světa horami a lesy...

Zem voněla jarem. Slunce ozářilo pole, zalesněné kopce, rozžehlo paprsky po frývaldovské dolině, v dále zasvítil vrcholek Pradědu pokrytý ještě sněhem. - Na starou třešni pod Priessnitzovou chalupou vyletěl kos; krátce, nesměle zapípal, potom se vznesl do koruny stromu a rozezpíval veselou píseň. Jeho zpěv chvílemi splynul s bubláním vody, která v jarní hojnosti přeplnila korytko pod třešni a nedočkavě spěchala dolů do údolí. Na jabloni za chalupou odpovídal zpěváku dvouhlas špačků; přiletěli do staré budky, kterou jim před dobrými deseti léty postavil Josef, Vincenzův bratr. Vincenz vyměnil starou za novou a teď ze dvora pozoroval, co tomu špačci řeknou; rád by jim porozuměl, děkují nebo hubují? Líbí se jim? Nelíbí? Pomalu, opatrně se odvážili dovnitř, hned vyšli, posadili se na nejbližší větví, dohadovali se, slétli na střechu budky, znova dovnitř a ven a opět na větev. Najednou jejich hlas zněl radostně, rozpustile a už se začali bavit s kosem na třešni . . . Jsou tedy spokojeni.

Spokojen byl i Vincenz. Víc než spokojen, šťasten, začínalo jaro a všechny dny plné tepla, jasu a krásy měl před sebou.

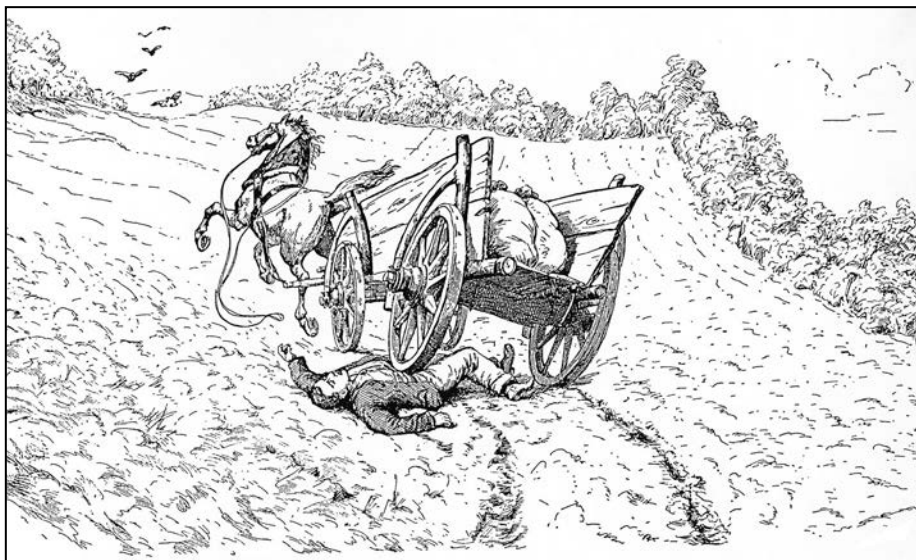
Z chalupy vyšel na dvůr hospodář. „Máš naloženo, Vinčku?“

Chlapec se vytrhl a spěchal k vozu, na němž měl složený pytle s obilím. „Mám, tatínku.“

„Zapřáhni a jed!“

Hoch vyvedl ze stájky ryzáka. Odpočínutý hřebec pocítil silný svěží vzduch, zafrkl a poskočil. Vincenz jej zkontrolal a zapřahal.

„Ne abys při setí promluvil. Zrno bys zakřikl, nevěžeš by. Máš sebou nůž?“ Vincenz znal ten starý zvyk. Rozsévač si vkládal nůž mezi zuby; ani hlásek nesměl vyjít z úst, když svěřoval zrno půdě, aby z něj vydala úrodu. Obilí k setí bylo vzácné, hned po sklizni je hospodář oddělil, uložil, a nesmělo se na ně sáhnout, ani když se do chalupy vplížila nouze. Teď je měl rukou rozhodit po poli, rozvážně, opatrně a tiše. To nebyla práce, byl to obřad, modlitba - zde začínal dostatek nebo bída příští zimy. Gräfenberští to věděli líp než kdokoliv jiný.

Těžký úraz splašeným koněm

Na dvůr přišla matka a sestra Tereza. Matka políbila Vincenze na čelo, Tereza naň vesele zavolala.

„Tak jed'!“ přikázal hospodář. Vincenz pošvihl bičem křížem ve vzduchu, pobídl koně a povoz vyjel na slavnou cestu k setí.

Nad chalupou se dali po vozové cestě doprava. Ryzák vykračoval bujně, nepokojně, potřeboval ze sebe vydat kus nahromaděné síly, jak ji teď marnotratně rozdávala celá příroda. Vincenz pevně držel opratě, aby povoz jel po vyjeté koleji. Hlavou mu bleskla vzpomínka na špačky; až se vrátí, hned se podívá, jak se usadili. Pak se soustředil na setí, jarní práci, kterou nejvíc miloval. Těšil se, až bude kráčet po poli, cítit vůni země, skřivan mu zazpívá. Nůž mezi zuby nebude potřebovat, znal se . . .

Dojeli k místu a Vincenz stočil povoz na svah k jihu. Kola se trochu zabořila do kypré půdy, kůň napjal postraňky. Volně jeli kus po poli, když náhle před nimi vyskočil z pelechu zajíc. Hřebec se polekal, splášil se a s naloženým povozem se řítit dolů. Vincenz se vzepřel, pevně zatahl udidlo, ale silný ryzák jím smýkl a zadním kopytem ho udeřil do obličeje. Zraněný ztratil vědomí a upadl tak nešťastně, že mu pádící vůz přejel hrud'. Kůň se zastavil asi padesát sáhů doleji a čekal na svého kočího; když nepřicházel, stál, jen občas obrátil hlavu a zaržál.

V ten čas šel od České Vsi domů František König, který měl chalupu pod Priessnitzovými. Uslyšel koně, viděl naložený vůz, a nikde nikdo. Krácel dál, ale nedalo mu, vrátil se a pustil se polem k povozu. Spatřil mladého Priessnitze na zemi, nehybného, s obličejem zalitým krví. Žije?

Sklonil se k němu a uslyšel zachroptění. Žije! Co s ním? Bezradně se otáčel, sám nestačil. Rychle běžel do stráně hledat pomoc. Ale kde? K Priessnitzovým nemohl, nechtěl lekat slepého hospodáře. Na vozové cestě zahlédl vůz tažený kravkou. Soused Müller. Volal na něj, spěchal mu naproti. Potom oba seběhli dolů.

Vincenz se zvolna probíral. V hlavě mu hučelo, nic nechápal, cítil jen ma-látnost a tupou, neurčitou bolest. Jako z dálky zaslechl hlasy . . . snad se ptají . . . nerozuměl jim . . . asi něco od něj chtějí . . . Snažil se promluvit, nešlo to, pohnul jazykem, v ústech pocítil krev. Všechno bylo vzdálené, cizí, lhostejné. Zavřel oči, znova ho obestřela mrákota.

Oba sousedé se dohadovali nad zraněným. Jak ho dopravit domů? Dove-zou ho živého?

- Kůň pod nimi opět zaržál. Muži se rychle rozhodli, zavezli vůz k ležící-mu a z pytlů upravili jakési lože, na něž Vincenze opatrně pokládali. Jak jím pohnuli, záupěl bolestí.

„To nebude jen hlava,“ řekl Müller. „Musíme dát pozor.“

Pomalou přijížděli k osadě. Tereza stála nad chalupou. „To je přece náš kůň a náš vůz . . . proč s ním jede Müller a König, a proč tak pomalu?“ Rozběhla se naproti. Spatřila bratra zkrvaveného, v bezvědomí, a dala se do pláče. Když povoz sjížděl do dvora, vyšla z domu hospodyně. Sotva zahlédla bezvládného syna, vyrazila ze sebe: „Žije?“ a zapotácěla se; omdlévající matku zachytila Tereza do náručí.

Slepý hospodář seděl v sednici za stolem a slyšel zvenčí zvláštní ruch. „Co se děje?“ zeptal se do prázdna. Nedočkal se odpovědi, ale to již Josef Müller vcházel do světnice a hlasitě pozdravil.

„Nelekej se, Franci, ale Vinckovi se něco stalo, asi ho kopl kůň, žije, ale neví o sobě. Přivezli jsme ho . . . kam ho máme uložit!“

Starý Priessnitz nebyl schopen slova. „Třetí neštěstí . . . Josef . . . já, a teď Vincek, co si počneme?“ bylo jediné, co jej napadlo.

Tereza se vzpamatovala první. Rychle odestlala lože, na ně uložili zraně-ného, přinesla džber s vodou a jemně mu smývala krev z obličejce. Přitom se ukázala rána vyražených předních zubů. Studená voda přivedla Vincenze k vědomí.

„Pít . . .“ zašeptal. Tereza mu podepřela hlavu, aby se mohl napít. Pohyb mu způsobil bolest, zasténal a znovu klesl v bezvědomí na lůžko.

„Nemám zajít dolů pro doktora?“ zeptal se Müller.

„Prosím tě, prokaž mi tu službu, víš, jak to bylo tehdy s Josefem . . . do dnes si to vyčítám. Prosím tě, pospěš si, ať doktor přijde hned, hned, snad ho zachrání. . .“

Starý Priessnitz zůstal za stolem, hlavu v dlaních a z vyhaslých očí, které nerozeznaly ani světlo a stín, stékaly slzy. Co bude dál? Tři syny měl, zdravé, nadějně. Nejstaršímu Františkovi chtěl podle dávného zvyku předat chalupu. Ale žena ho uprosila, dal se obměkčit i proto, že tehdy ještě viděl a mladší Josef byl pro hospodaření zdatnější. Tak Františka poslal do piaristického gymnázia v Bílé Vodě a pak do semináře v Olomouci. Manželka byla šťastná. Jaká čest, mít v rodině kněze, pana pátera. - Syn Josef byl jeho nadějí. Silný, pracovitý, veselý, znal přírodu jako žádný druhý na Gräfenberku. Vyznal se ve stopách zvěře, poznal ptáky podle hlasu i letu, znal kdejaké zákoutí, studánku i pramen, věděl o všem, co se děje na poli i v lese. Malý Vincenz ho zbožňoval, chodil s ním a učil se od něj. Jednou chlapci přinesli z lesa kolouška, ve světnici ho vychovali a na druhé jaro pustili srnečka na svobodu. Jak se ti hoši měli rádi, to byly šťastné chvíle . . . Až najednou . . .

Zasténání chlapce v rohu světnice vytrhlo starce ze zamyšlení. „Doktor tu ještě není?“ zeptal se nahlas.

Vincenz ještě napůl v mrákotách slyšel otcovu otázku a pochopil ji. To je tak zle? Pro doktora se posílá, když už není jiné pomoci, jinak radí sousedé, nebo léčí kořenářka za trochu mouky či vajec, doktor stojí aspoň zlatku . . . Teď poslali pro doktora! To Vincenze probralo. Co se stalo? Co mu je? Nic si nepamatoval - jaké milosrdenství přírody - poslední okamžik, o kterém věděl, byla chvíle, kdy vyjížděl z chalupy, i na špačky vzpomněl - a teď tu leží v bolestech, každý výdech i vdech jsou mukou . . . a poslali pro doktora! Doktora viděl Vincenz doma jedinkrát, tehdy, když Josef byl nemocný a kořenářka Wimmerová z České Vsi ho marně léčila. Zlá baba! Mluvná, všetečná, pořád slibovala, že Josefa uzdraví. Teprve, když se bratr svíjel v bolestech, zuby mu jekaly záchvatem třesavky a horečnaté oči prosily o záchranu, poslal otec do Frývaldova pro doktora Günthera. Když přišel, Vincenz stál v koutě, nespoutil z něj oči a naslouchal každému slovu; nakonec lékař řekl: „Jen trpělivost, bude zas dobře, jen trpělivost,“ a Josef ožil nadějí. Rodiče vyšli s doktorem na zápraží. Vincenz usedl k bratrovi, vzal jeho ruku do svých dlaní a vyprávěl o srnečkovi, kterého jistě uvidí u jejich studánky. - Třetí den Josef zemřel. Jaká rána a zklamání! Potom jednou Vincenz slyšel, že pro doktora poslali pozdě . . .

Není také teď pozdě? Nedomyslel. Probral se, až když nad ním stál menší zavalitý muž s brýlemi se zlatými obroučkami na obtloustlém obličejí. Vin-

cenz ho neznal. Nebyl to ten, který zde byl před osmi léty u Josefa, ale jeho syn, chirurg a ranhojič Antonín Günther. - Začal s prohlídkou úst, poklepával na hlavu a potom jeho malé masité ruce s krátkými prsty lehce přejížděly Vincenzovu hrud', zastavily se a stiskly. Ostrá bolest projela zraněnému celým tělem. Prsty lékaře hmataly dál; nový stisk, nová bolest. A pak ještě opět a opět. Když prohlídka skončila, byl Vincenz vyčerpaný, apatický.

„Dáte mu teplé obklady z koření, které vám připravím. Svaříte je v červeném víně. Několikrát za den je vyměníte. Nemocný musí ležet! Máte červené víno?“ „Soused snad má“ odpověděla hospodyně.

Opouštěl světnici, oba rodiče vyšli za ním, u bratra zůstala Tereza. Antonín Günther se venku zhluboka nadechl čerstvého vzduchu, se sdělením nepospíchal. „Bohužel vás nijak nepotěším,“ řekl potom zvolna. „Je to zlé, velmi zlé. Zdá se, že mu kolo přejelo hrud', jinak si to nevysvětlím.“

„Vydrží?“ zašeptala matka.

Váhal s odpovědí. „Snad. Zaručit to nemohu. Ale přežije-li, bude mrzák. Nadosmrti. Málokteré žebro má celé, a srostou-li, budou mu při každé námaze způsobovat obtíže. Po celý život. A ostatní, nevím . . . zdá se mi to špatné, hodně špatné.“

„Nebude pracovat . . .“ ozval se hospodář.

Nebyla to otázka, jen nepředstavitelný závěr. Günther neodpověděl: „Bude-li zapotřebí, vkažte pro mě. Dnes dostanu za cestu, prohlídku a koření zlatku. Pro koření si pošlete.“

Josef Müller vezl lékaře dolů. Když se vrátil, sousedé se na něho sesypali. Že nevydrží? Nebo bude nadosmrti mrzák? Celý Gäfenberk byl vzrušen. Co bude s hospodářstvím se slepcem a mrzákem? Ženské nestačí a kdo by se přiznal na takovou chalupu? Osud mladého Priessnitze byl pro ně rozhodnut. Někde ho pohřbívali, jinde se dohadovali, kdo se bude o něj starat. Asi Tereza . . . nebo ho k sobě vezme nejstarší František, pan páter?

Matka svařila koření v červeném víně a teplý obklad přiložila synovi na hrud'. Místo úlevy pocítil silnou bolest.

„Dejte to pryč, maminko, to nevydržím!“ „Musíš! Doktor to předepsal!“

Vincenz chvíli tiše ležel v naději, že bolest poleví. Nepřestávala, stupňovala se k nesnesitelnosti.

„Ne, nedá se to vydržet.“ Se zbytkem sil strhl teplý obklad. „Maminko, prosím vás, namočte plátno do studené vody, prosím vás!“

Matka bezradně stála. „Co mám dělat?“ obrátila se na hospodáře.

„Vyhov mu,“ nařídil. Má-li zemřít nebo být mrzákem, proč ho ještě trápit.

Nerada, zvolna, namočila plátno ve džberu, trochu je vyždímala a položila nemocnému na hrud'.

Za chvíli bolest ustupovala. A když po delší době dostal nový studený obklad, spánek mu obestřel vědomí.

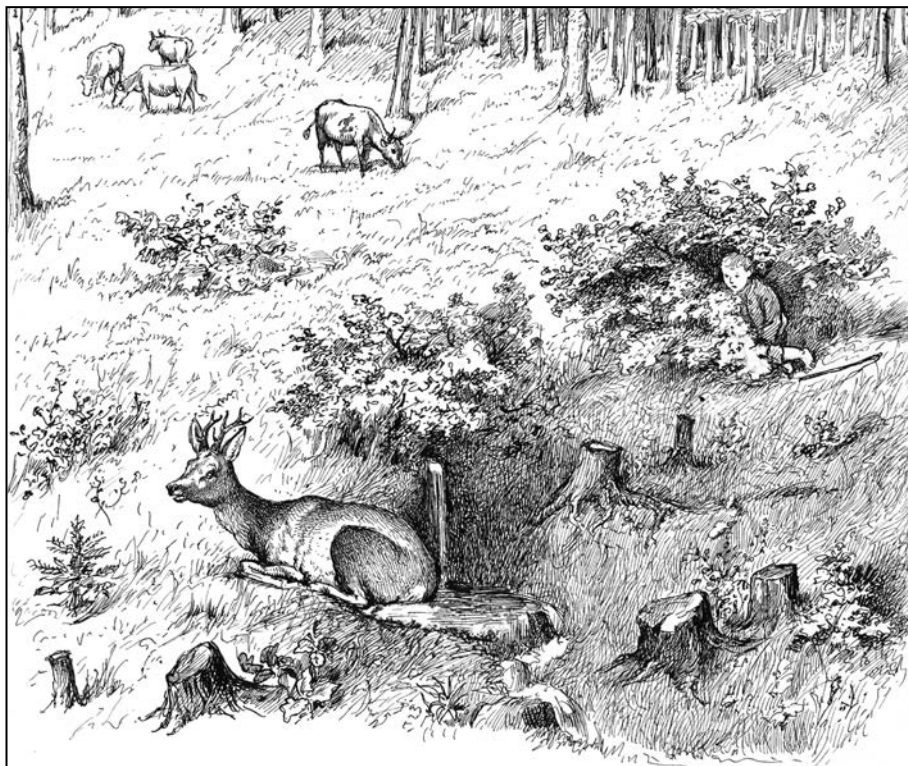
Třetí den, když rodiče byli na dvoře, požádal Vincenz sestru, aby mu k loži přistavila židli. Obtížně slezl z postele a chtěl se pokusit o nápravu žeber, jak slyšel, že ji prováděl věhlasný mlynář z Písečné. Sebral všechnu vůli a sílu, opřel se břichem o hranu dubové židle tak, že horní část trupu zůstala volná, a zadržel dech. Bolest byla strašlivá, ale vůle silnější. Po několika pokusech měl dojem, že zlomená žebra se vyklonila navenek. S Terezinou pomocí se uložil znovu na lůžko a když dostal studený obklad, usnul dlouhým posilujícím spánkem.

Když na Gräfenberku odkvetly stromy, vyšel mladý Priessnitz na dvůr. Dýchal vonící jarní vzduch, pln radosti ze zdraví, jež se mu vracelo. Zadíval se na novou ptačí budku na jabloni: na bidélku se nejspíše držel mladý špaček, mládě, které se vylíhlo za jeho nemoci; matka je křikem lákala k sobě na blízkou větev. Jen odvahu, jen odvahu! Nakonec mládě rozepjalo křídla, několikrát jimi neuměle mávlo - a již sedělo vedle matky na větvi, vesele písklo. Vincenz pochopil: bez odvahy není života - a nebylo by ani jeho zdraví.

Ve žních už mladý Priessnitz pomáhal, a než přišlo nové jaro, vykonával v hospodářství práce jako před úrazem.

Pro gräfenberské se stal zázrak. Viděli, v jakém stavu přivezli Vincenze z pole, slyšeli, co řekl frývaldovský doktor. Teď nakládal pytle, hakoval pole, všechno jako zdravý muž. Neužíval nic, jen se týdný léčil studenou vodou. Starší slyšali o svídnickém vodním doktorovi Hahnovi, který léčil vodou, ale to byl lékař. Oni sami ji někdy užili - voda na Gräfenberku byl ten nejpřirozenější prostředek - někdy pomohla, jindy ne, spolehnoutí nebylo. Ale mladý Priessnitz jí vyléčil takové zranění. Obyčejnou vodou!

Obyčejnou vodou. Odkud se vzalo rozhodnutí ji použít, neposlechnout příkaz zkušeného lékaře? Zásadně změnit, obrátit způsob jeho léčby? Byla to krutá bolest, kterou pocítil po přiložení teplých obkladů z koření a svařeného vína? Čin zoufalce? Okamžitý nápad? Věděl o svídnickém Hahnovi, znal jeho knížku napsanou před devadesáti léty a nazvanou „*O síle a působení čerstvé vody na tělo člověka, zvláště nemocného, při jejím vnějším a vnitřním použití*“? - Sotva. Vincenz, zvláště po Josefově smrti, se dostal do triviální školy ve Frývaldově jen zřídka. Trochu se naučil číst a počítat, psát uměl jen málo. Byl dítětem přírody. Se zvláštním pozorovacím talentem, výjimečnou kombinační

Idea vodoléčby

schopností, s mimořádnou pamětí a intuicí. Za dvě desetiletí napíše o něm mnichovský lékař Sehnizlein: „*Je pravděpodobné, že kdyby byl Vincenz Priessnitz uveden do škol, nikdy by nepřišel k tomu, aby učinil ty požehnané objevy.*“ Co vnuklo mladému Priessnitzovi myšlenku léčit se studenou vodou? Byl to případ zraněného srnce? Je ta příhoda skutečností, nebo legendou?

Před léty, ve slunný podzimní den, vyhnal Vincenz krávy na svou oblíbenou pastvinu u lesa. Chvilí se vyhříval na sluníčku, pak zašel k prameni, který jako tenký vodopád padal do malé tůňky. Naslouchal šumění vody, rozhlížel se kolem. Nedaleko spatřil v keři skrýš a ta ho zlákala. Schoulil se do ní a čekal. Uvidí něco? Josef ho naučil trpělivosti lovce. Nemyslel na vysokou zvěř, ta přichází k večeru a slunce nebylo ani na poledni; stačilo mu pozorovat ptáky. Otočil hlavu, viděl na louku, krávy se klidně pásly. Pojednou uslyšel lehký šramot a praskání větviček. Zůstal nepohnutě sedět, sotva dýchal. Tu spatřil přicházet srnu. Srna? Ted? Ale ještě podivnější bylo, jak těžce se belhala. Když

rozeznal parůžky, srdce v něm zabušilo: není to jejich srneček? Asi bude. Určitě bude. Tady nedaleko jej s Josefem našli jako opuštěného kolouška . . . a teď, je-li nemocen, zvířata mají zvláštní pud, třeba se vrací tam, kde se narodil . . . Hoch se chvěl vzrušením. Srnec se pomalu, namáhavě přiblížil k vodě a zastavil se. Chlapcovu pozornost upoutala velká zkrvavená rána na pravém boku. Srnec stál nad tůňkou, trochu se napil, znova nehnutě stál a váhal; pomalu se otáčel a potom se posadil tak, že zkrvavený bok namočil do vody; chvíli tak ležel, chladivá voda mu zřejmě dělala dobře. Pak vstal a volným krokem se loudal pryč. Vincenz se díval, až zmizel, potom vylezl ze skrýše. Příhoda mu nešla z hlavy.

A kupodivu odpoledne, když seděl na pastvině a hrál si s prutem, zahlédl mezi stromy kulhajícího srnce, jak znova směřuje k prameni. Neviděl, co tam dělá, ale jistě si namáčel ránu. Vincenz se nemohl dočkat následujícího dne. Sotva vyvedl krávy na pastvinu a viděl, že se pokojně pasou, zalezl do své skrýše. Před polednem, právě v čas jako včera, přišel srnec a všechno se opakovalo. I odpoledne a další den. - Potom se chlapec dostal na pastvu u lesa až za týden. Šel nedočkávkou, zvědav, uvidí-li srnečka. Dočkal se a ze svého úkrytu poznal, že jde mnohem lépe, snadněji uléhá i vstává; zranění se zřejmě hojilo. - Být tu tak Josef, ten by mu to vysvětlil, říkal, že zvěř zná mnohá tajemství, o nichž člověk neví. Není právě toto jedním z nich? Promýšlel každou podrobnost: proč se zraněný srnec vracel tak pravidelně, v stejný čas a zůstal ve vodě jen chvíli, proč, jaký to mělo účel?

Doma o tom vyprávěl otcí. „Ano, někteří hospodáři vymývají rány dobytku vodou, prý to mírní bolest, snad i léčí, ale není na to spolehnoutí. A ten srnec? Zvířata mají v sobě pud, který člověk nezná.“ Vincenz tím nezmoudřel.

Případ mu zůstal v paměti a vzpomněl na něj při nehodě, jež se mu stala rok před jeho těžkým úrazem. Tehdy v zimě napadlo hodně sněhu a pro gräfenberské nastal čas tvrdé dřiny v lese. Káceli stromy, pákami je nakládali na sáně a sváželi domů nebo na pilu do Frývaldova. Také patnáctiletý Vincenz pomáhal. Nestačil na kácení ani na nakládání, ale osekával větve a někdy svážel dřevo na sáních. Toho dne vyjel k polednímu už podruhé pro dříví k lesu. Kůň táhl sáně po projeté cestě vedoucí k Pomezí a Vincenz se mohl bezstarostně rozhlížet po krajině; právě odtud byl rozhled nejkrásnější, na celý hřeben Hrubého Jeseníku až daleko na západ ke Keprníku a Šeráku. Tisíckrát viděl ten pohled, ale vždy znovu ho okouzloval. Potom se cesta začala svažovat dolů, k potoku v zákřutu; za ním musel náhlým stoupáním do lesa, kde bylo nakácené dřevo. S pomocí dřevorubců naložil sáně a vydal se na zpáteční cestu. Na prudkém svahu narazila sanice na vyčnívající skalku a při náhlém trhnutí

omotaná oprat' sevřela chlapci ukazovák pravé ruky tak silně, že jej málem rozdrtila. Vincenzovi se podařilo uvolnit prst ze sevření. Prst krvácel a začal krutě bolet. U potoka vložil chlapec zraněnou ruku do vody. Proud odplavil krev, silná bolest se zmírnila. Neměl však nic, čím by ránu zavázal. Jel domů a na bělostném sněhu se za ním táhla červená stopa. Doma začal s léčením. Ruku namáčel do džberu stále čerstvé studené vody, pak ovazoval vlhkým záballem, který obnovoval. Všichni byli překvapeni, jak brzy se rána zahojila.

Pro jiné příhoda, mladý Priessnitz, bedlivý pozorovatel přírody, který měl otevřené oči, hlavu i srdce, stál na prahu tajemství. - Voda! Voda!! Voda, již je na Gräfenberku tolik. Vždycky ji miloval. Kolikrát sedával u potůčků a naslouchal její melodii. Učarovala mu. Byly to pro něj tóny hudby, kterou neznal, řeč, již nerozuměl, ale tóny i řeč byly lahodné, lákaly, sváděly. Někdy mu připadalo, jako by voda cosi šeptala. Naslouchal, soustřeďoval se, aby porozuměl. Mluví-li zvířata a ptáci - Josef říkával, že jsou lidé, kteří rozumějí jejich řeči - proč by nemohla mluvit voda? Protože je neživá? Jemu vůbec nepřipadala neživá. Ta běžící, poskakující, šveholící voda, že je neživá? Jí rozumět bylo by víc, než znát řeč ptáků a zvířat, poněvadž voda je víc, mnohem víc než všechno ostatní. Voda zná tajemství oblak, z nichž padá, a tajemství hlubin, z nichž vychází. Voda zná všechno: nebe, zemi, řeky, moře. Voda i všechno dovede: mění se v páru a mizí, rozplyne se, nebo se změní v tvrdý led či hebký sníh. Je mírná, tichá, laskavá - je také divoká, krutá a hrozná. Slouží, osvěžuje, očišťuje, tiší žízeň a sytí pole, louky i lesy - a umí i vládnout, bořit a ničit. Největší katastrofu lidstva, potopu světa, způsobila voda. Tehdy, jak mu maminka vyprávěla, se provalily všechny prameny obrovské propastné tůně, nebeské propusti se otevřely a vyhladily všechn život na zemi. Tak krutá je voda, je-li jí příliš. A není-li jí, hyne také všechno . . . Bez vody není život, jen v míře voda prospívá, jen v pravé míře . . . Vincenzovi se tehdy zdálo, že z potůčku, u něhož seděl a přemýšlel, slyší hlas: „jen v míře voda prospívá, jen v pravé míře . . .“ Prudce se naklonil, aby slyšel víc. Ale potůček jen bublal, šuměl . . . ne, víc nerozuměl. Ale ten hlas přece! Ten slyšel určitě! Či se mu to jen zdálo? Byl zmaten. Radu moudré vody však nezapomněl.

Pamatoval na ni po celou dobu své těžké nemoci. I když viděl, jak matka i sestra dřou do úpadu, aby nahradily jeho ruce, i když toužil být co nejdříve zdrav a pomáhat, instinktivně cítil, že léčení se nedá urychlit. Jen v míře voda prospívá, jen v pravé míře. Na přírodě se nedá nic vynutit, může se jen následovat.

Než přišlo jaro, čekalo gräfenberské nové překvapení. U souseda Müllera sloužila mladičká Marie, sirotek z Domašova. Na podzim si začala naříkat na

bolesti v noze, které se zvětšovaly tak, že o vánocích sotva chodila. Přemáhala se, se slzami v očích poklízela dobytek, bála se jen, že na jaře, až bude muset na pole, nebude k ničemu. Na doktora z města nebylo pomyšlení: neměla na něj a ani na to nepřišla. Ale ve vedlejší chalupě se přece uzdravil mladý Priessnitz, a byl na tom hůř než ona. Uzdravil-li sebe, uzdraví i ji. Sama se ho ostýchala požádat, poprosila tedy hospodáře. Starý Müller byl rád, vždyť ho to mohlo samotného napadnout když viděl, jak Marie trpí. A Vincovi přece pomohl.

Poslal k Priessnitzům a mladý přišel. Zarazil se, když vyslechl, oč jde. Ne, člověka léčit nemůže, není doktor. Marie se dala do pláče; věří mu, udělá všechno, co nařídí. Müller také naléhal, a Vincenz nakonec svolil. Prohlédl nemocnou nohu, přinesl džber studené vody, jíž nohu omýval, potom na ni dal vlhký zábal, který přes den ještě několikrát zašel vyměnit.

Té noci nezamhouřil oka, přemýšlením, starostmi, obavami. S rozbřeskem zimního dne spěchal do Müllerovy chalupy. Marie dosud ležela a s úsměvem vítala léčitele: bolest se zmírnila, dnes po dlouhé době spala. Rád to slyšel, když však sňal zábal, poznal, že nemoc nijak neustoupila. Dal nový a požádal hospodáře, aby nechal Marii na lůžku; i klid noha potřebuje. Několikrát denně pak přicházel ošetřit nemocnou, vždy s tlukoucím srdcem, ale s klidnou tváří a vnější jistotou. Podvědomě si uvědomoval, co znamená důvěra v léčitele.

Když scházel sníh a objevily se první kousky tmavé půdy, když potůčky posíleny táním letěly přes kameny do říčky Staříče a Bělé, Marie už vycházela ven, nabírala z přetékajícího korýtka životodárnou vodu, nosila kravám, poklízela a dělala znovu všechny práce. Sousedé ji zastavovali, chtěli slyšet přímo od ní, co po týdny bylo vděčným předmětem hovorů za dlouhých zimních večerů. Marie ráda vyprávěla, znova a znova. Naplněna radostí z uzdravení, z nové síly a chuti do života, z vděčnosti a z hrdosti nad tím, že budí zájem, ona, chudý sirotek, jehož si dosud nikdo nevšiml. A nepovídala jen na Gräfenberku, ale i na trhu ve Frývaldově, v Domašově, všude, kam se dostala. Vincenz Priessnitz ji uzdravil, zbavil hrozných bolestí. Vodou, ano, obyčejnou studenou vodou. Do smrti mu bude vděčná.

Hovořili také sousedé. Přidávali si tím na důležitosti, poněvadž u nich se stal ten případ, oni byli jeho svědky - a dobře se znají s léčitelem.

Opět slunný jarní den. Zorané pole vonělo vlhkostí a půda odpočatá po zimním spánku nedočkavě čekala, aby ukázala svou sílu. Skřivan vyletěl z brázdy a vznesl se vysoko k modré obloze.

Vincenz složil pytle z vozu, nabral obilí do plachetky, kterou měl uvázanou kolem pasu, šel volným krokem po poli a rukou rozhazoval zrno. Pracoval tiše,

pozorně - jediné zrno nesmělo přijít nazmar. A přitom mu bylo tak dobře! Cítil kořennou vůni země, slyšel zpěv skřivánka, vnímal krásu jara, uvědomoval si své zdraví, sílu mladého těla a chuť žít, plně žít. Jaký to úžasný pocit! Jaká nádherná práce!

Rozsévač čtyřikrát, pětkrát vyprázdnil zástěru, potom se vrátil k vozu a usedl na pytel zrní, aby si odpočinul. Rozhlédl se po poli a představil si budoucí úrodu. Ze zrna, které zasel; vyroste klas - z toho, jež padlo do zkyprěné půdy, jen ono se ujme, vydá plod, zrno samo obětuje svůj život, aby z něj vyrostl život nový, větší, bohatší. - A pojednou ho napadlo: není to také tak s ním? Nebylo jeho dětství poznamenáno smrtí bratra, oslepnutím otce, nebyl jeho úraz a dlouhá nemoc, v níž probolel a promyslel tolik věcí, oním zkyprěním půdy, do níž padlo zrno jeho vůle a víry v uzdravení? Nemá právě ono vydat úrodu? Jakou, pro koho? Překonal nemoc, zvítězil nad ní, ale pod nemocí klesají lidé, kteří nemají tu sílu, odvalu a umění, jež on poznal. Vzpomněl si na hřejivý pocit z pomoci nemocnému člověku. Není pomoc i jiným trpícím účelem jeho života? Jeho úrodou? Posláním? Každý člověk má své poslání . . . každý život svůj účel. Nedopustí, aby jeho život byl jen součtem prošlých dnů, nepromarní pomíjivý čas, z jeho setby musí vzejít plný, bohatý klas.

Povstal, nasypal nové zrní do plachetky a znovu kráčel po vonícím poli.

II. Les

*Vyjděte do lesů
a stanete se lidmi.*

J. J. ROUSSEAU

Po kamenité silnici od Mikulovic a Písečné se blížil k České Vsi malý průvod. Šest otrhaných, zarostlých, unavených vojáků obklopovalo lehký vojenský vůz tažený vyhublým koníkem.

Podzimní slunce se již sklánělo k západu, když došli k prvním stavením. Psi se divoce rozštěkali a domácí lidé spěšně zavírali vrátka svých chalup i vrata statků a okny se zvědavě dívali na kolemjdoucí hlouček. Od jara jich tu viděli několik; zpočátku to byly skupiny jezdců, které jely přes Českou Ves a Frývaldov k západu, pak povozy naložené vojáky, mnohdy zraněnými a nemocnými, a teď jsou ti poslední, pěšáci, vyčerpaní útrapami, bídou a hladem, znavení dlouhým pochodem a toužící dostat se domů, do Francie, odkud je vytáhl jejich císař Napoleon k velkému tažení do Ruska.

Průvod se zastavil uprostřed vsi před menším statkem, jehož vrata zůstala otevřená a dva vojáci vešli dovnitř prosit o nocleh. Hospodář si prohlížel příchozí a potom, zřejmě nerad, pokynul, aby vjeli s povozem do dvora.

„Jíří, zaveď je do stodoly, ať si tam nastelou na mlat,“ křikl na syna a vešel do domu.

Jíří vojáky zavedl, kam otec nařídil, a dohlížel jak se usazují. Teprve potom došlo na muže, který se vezl na voze. Dva druhové ho uchopili a pomáhali mu dolů, nešlo to, vzlykal bolestí, a tak ho spíše nesli na prosté lože ze slámy.

Jířího nemocný zajímal. Jeho tvář, která hořela horečkou, měla hezké rysy, ruce byly jemné, s dlouhými štíhlými prsty, uniforma, která se trochu lišila od ostatních, byla méně rozedraná, čistší i když se o čistotě sotva dalo mluvit, ale nohy - ty nohy! Všiml si, jak na chodidlech omotaných starým hadrem prosakuje krev a kotníky jsou silně oteklé. Nemocný k němu obrátil oči, jazykem si navlhl rty a zašeptal: „Vodu . . . dejte mi pít!“ Jíří byl překvapen, že mluví jeho řečí i když přízvuk byl jiný, měkčí. Posloužil mu a doma pak o něm vyprávěl rodičům.

Za svítání zašel na mlat. Na první pohled viděl, že chorému je hůř; v horečce mumlal nesrozumitelná slova, tělo se občas otrásló, prsty nepokojně šátraly

po plášti, kterým byl přikryt. Vojáci stáli opodál a radili se, museli dál. Jiří cítil, jak všichni se na něj dívají a čekají, co řekne. Nemohl - jen hospodář rozhoduje. Pokrčil rameny a zvolna kráčel přes dvůr domů. Věděl, že pustit vojáka dál znamená ho vydat jisté smrti, a nechat ho zde, co s ním? Nakonec, po přímluvě matky, otce uprosil.

Když se vojáci rozloučili, přenesl nemocného do stavení, svlékl ho, nohy vymyl a obalil čistým plátnem, dal mu vlastní prádlo a uložil ve své jizbě. Cizinec nevnímal, co se s ním děje, jen občas otevřel oči a tiše řekl „pít“. Dostal miskou vlažného mléka a upadl do spánku.

Tak se ocitl voják Napoleonovy armády Josef Wagner na statku Hackenbergových v České Vsi.

Trvalo řadu dní, než se začal zotavovat. První, co si uvědomil, byla rozkoš, že leží, po tolika měsících, opět v suché světnici, v bezpečí.

Před vánocemi mohl již chodit a za dlouhých večerů sedával spolu s ostatními v teplé velké jizbě a vyprávěl . . .

Francouzem byl jen napolo. Jeho otec pocházel z Vídně a do Paříže se dostal se suitou Marie Antoinetty, která se provdala za dauphina, pozdějšího francouzského krále Ludvíka Šestnáctého. Otec nepatřil k dvorské šlechtě, byl pouze sedlářem, avšak zhýčkaná Antoinetta požadovala ke svým službám celý štáb vlastního personálu. V Paříži se mladý sedlář seznámil s komornou jedné dvorní dámy, zamilovali se do sebe, a jejich sňatku nakonec pomohlo i stejné povolání jejího otce, který měl dílnu a dům na předměstí Paříže. Služba u rozmarné královny byla obtížná a Wagnerovi se znechutila; přemluvil manželku a vrátil se do Vídně, kde se jim v roce 1786 narodil syn . . .

„To jste byl vy?“ přerušil ho hospodář, „a jak jste se dostal do Napoleonovy armády?“

Život je už takový. I rakouská armáda potřebovala sedláře a tak otec táhl do války právě proti Napoleonovi. Tažení nepřežil a po bitvě u Slavkova zůstal pochován v moravské zemi. Vdova se vrátila domů do Paříže, prodala dům zděděný po rodičích, aby umožnila synovi pokračovat ve studiích na univerzitě. Studium práv a filozofie na Sorbonně však nedokončil. Napoleonovi verbíři ho získali za tlumočnicka do armády, v níž byly i německé sbory, a tak táhl s císařem do Ruska.

Ve vsi se hovořilo o francouzském vojáku, který zůstal u Hackenbergů, a sousedé se trousili, aby slyšeli o Napoleonovi a jeho ústupu z úst člověka, který všechno prožil. Wagner líčil, jak se francouzská armáda vracela vypálenou zemí v kruté zimě, jak její řady řídly, až přišla řeka Berezina. Zde se svou skupinou přecházel dřevěný most, dříve však, než se dostal na druhou stranu, ozval se praskot, dunění a zoufalé výkřiky: most se prolomil a vojáci

i koně padali do ledové vody. Nikdo jim nepřišel na pomoc, nikdo. Jen stěží se zachránil. Tady se oddělil hlouček asi padesáti mužů s třemi povozy od zbytku armády pochodující na Vilno. Sami si najdou cestu, půjdou na jihozápad, kudy nešel hlavní proud, tam najdou potravu i úkryt - jen pryč, pryč, zachránit život. K těmto vojákům se přidal i Wagner. Ale první koně zabili ještě v Rusku. Další kůň nevydržel námahu - i z něj několik dní žili - a potom začali ubývat lidé. Toho nejslabšího naložili na povoz, vezl se dva tři dny a pak trochu zotavený pochodoval dál, nebo, a to častěji, zůstal vzadu, opuštěn.

Ve světlici Hackenbergových, spoře osvětlené dvěma loučemi, seděli vesničané se skloněnými hlavami: sami zde prožili bídu, zůstali však pod vlastní střechou, ale tihle chudáci mrzli a umírali daleko od domova . . .

Josef Wagner věděl, že je zle, když jej padajícího naložili na vůz. Dum spiro spero - povzbuzoval se v duchu - dokud dýchám, doufám. Potom však přišla ochablost, ztráta vůle i naděje. Ale stal se zázrak. V poslední chvíli, na okraji země, v níž ležel jeho otec, se ho ujali dobří lidé.

Po vánocích se u Hackenbergů objevil i českoveský šoltys - představený obce. Byl to dosud mladý muž střední postavy, šedomodrých očí, které mu spolu s výraznými ústy dávaly vzhled energického člověka, jenž si je vědom svého postavení. Šoltéství v České Vsi bylo dědičné; před osmdesáti léty je koupil jistý Kašpar Prissnitz od svého tchána a od té doby se dědilo z otce na syna. Nyní byl šoltysem Antonín Prissnitz. Jeho rod však nebyl příbuzný s rodem gräfenberských Priessnitzů, leda po nějakém dávném předku; Priessnitzové, různě psáno, žili v kraji od nepaměti.

Antonín Prissnitz skutečně vládl obci, i jako soudce k rovnání sousedských sporů. Viděl, že Josef Wagner není obyčejný voják a že má i dobré vzdělání. To se šoltysovi hodilo; někdy si nevěděl rady v rozepřích sousedů, jindy ho obtěžovaly úřední písemnosti. Pozval Wagnera a záhy se vědělo, že napoleonský voják šoltysovi radí a pomáhá.

Nepomáhal mu jen v úředních záležitostech. Šoltys, který se brzy oženil, měl již čtyři dcery. Požádal Wagnera, aby větší dcery vyučoval, kdo ví, koho si jednou vezmou; ten ocenil návrh, nečekal, že v tomto kraji odříznutém od širého světa někdo zatouží po vzdělání, dokonce po vzdělání dcer.

Tak se během zimy stal Wagner vítaný, někdy mohl mít i pocit nepostradatelnosti. Strízlivě si však uvědomoval své postavení. Hackenbergovým vděčil za záchranu, bez jejich pomoci by už nežil, ale nemůže stále jíst jejich chléb a u šoltyse, to je jen přátelská služba, poznal, že doma vládne manželka a od ní nemohl čekat žádné zvláštní uznání.

S postupujícím jarem mu přibývalo starostí. Do Paříže nebo Vídně se vrátit nechtěl. Také starý Hackenberg byl netrpělivý. Už pomohl, splnil křesťanskou povinnost, ale těžko by mohl dál živit vojáka, který na práci v hospodářství nestačil. A hospodář ji ani nepotřeboval. Tak den ze dne narůstaly rozpaky a houstlo napětí i při dobré vůli všech.

Hackenberg se vypravil za šoltysem; má velký statek, krčmu, řeznictví, snad by uživil člověka, který je mu užitečný. Šoltys váhal. Nerad by ztratil pomocníka, který se osvědčil, také děti, hlavně Žofie a Karolina, si ho oblíbily. Nakonec však odmítl; neřekl, že se bojí své ženy a o prestiž před vesnicí.

Hackenberg hned druhý den šel za starostou Frývaldova; magistrát města přece může potřebovat schopného člověka, který studoval na univerzitě a vyzná se v právech. Starosta souhlasil a Josef Wagner se stal písařem frývaldovského magistrátu. Jen písařem, ale to stačilo; měl svůj příjem, postavení, jistotu. Zůstal zatím u Hackenbergů a dál pomáhal šoltysovi i ve vyučování jeho dcer. Všichni byli spokojeni.

Uzdravení mladého Priessnitze, vyléčení Marie a její vyprávění nezůstaly bez odezvy. Nejdříve zřídka, potom častěji přicházeli gräfenberští do Priessnitzovy chalupy o radu nebo požádat hospodáře, aby k nim poslal Vincka. Vincenz šel rád. Každý případ byl pro něj příležitostí získat nové poznatky, zkouškou, v níž musí obstát.

Přicházeli lidé, kterým onemocnělo dobytče, také lidé s vlastními nemocemi. Uzdravil sebe, Marii, pomůže i jim. Už se tak nezdráhal jako poprvé, měl mladistvou odvalu, neochvějnou víru v účinky studené vody a začal důvěřovat své intuici.

Za čas se objevili nemocní z Frývaldova a blízkých obcí. Postávali u chalupy a čekali, až se mladý léčitel vrátí z pole a bude se jim věnovat. Vincenz pro ně zřídil za chalupou u stodoly lavici. Tam prováděl své léčebné úkony. Omýval rány a nemocná místa studenou vodou, balil, radil, jak se dál léčit. Všechno beze spěchu, s klidem a takovou jistotou, že klid a jistotu přenášel na své pacienty. - Připadl na nápad omývat nemocná místa houbou, která dobře drží vodu a zvýší její účinek. Koupil jich několik na frývaldovském trhu a osvědčily se. Zanedlouho někdo překřtil mladého Priessnitze na „houbového doktora.“ Tehdy ještě netušil, kolik pomluv, obtíží a nesnází mu přinese ta obyčejná houba, s níž jako žáček smazával ve škole tabuli.

Slepý hospodář, který byl zpočátku na syna hrdý, začínal být nespokojen. Léčil-li Vincenz gräfenberské a jejich zvířata, bylo to v pořádku, samozřejmá sousedská povinnost, odměněná prostým „zaplat' Pán Bůh“ a záruka, že sou-

sed pomůže jim, až bude zapotřebí. Proč ho ale mají odvádět od práce lidé z cizích vesnic? Pravda, přinesou pytlík mouky, hrachu, čočky, pár vajec, sem tam mu vtisknou do ruky nějaký krejcar, ale vynahradí to čas, který tím ztrácí? Nezanedbá tím Vincek jejich pole? Začal domlouvat, Vincenz kývl, souhlasil, ale starý Priessnitz poznal, že synovi nejde o čas, námahu a odměnu, že ho zajímá nemocný, ať je to kdokoli.

Také sousedé a lidé z dolní osady všechno viděli a pozorovali. Nejdříve s uspokojením, že jim pomáhá a šíří také jejich slávu. Když však na Gräfenberk přicházelo stále víc nemocných i z dalekých vsí a v jejich rukách zahlédli košíky či plné šátky, přikradla se do chudých příbytků závist a v jejích patách pochybnosti. Závist u mladých, jak snadno získává živobytí zatímco oni se lopotí v lese a na poli, pochybnosti u starých a pověřivých. Pochybnosti o zázraku, v který kdysi věřili. Copak je možné, aby se ze svého úrazu jen tak dostal? Bylo to na smrt, sám doktor přece říkal . . . A jenom vodou, obyčejnou vodou . . .? A teď jí sám léčí? V tom něco musí být . . . kouzla, čáry . . . nebo upsal svou duši ďáblu. Snad proto tak málo mluví, nesměje se . . . vždy mu je sotva dvacet, podívejte se na jiné hochy v jeho věku.

Mluvilo se o tom tiše a tajně. K Priessnitzům se řeči nesměly donést. Slyšel je ale František König, který zraněného Vincenze objevil na poli a přivezl domů. Chlubil se zásluhou na záchráně, měl podíl na zázraku, on byl přece první . . . a teď by i o něm za chvíli vykládali, že má účast na čarách a kouzlech. To nemohl připustit. Sám všechno na vlastní oči viděl a může dosvědčit: žádná kouzla, žádné čáry, ani ďábel. Pochybovače nepřesvědčil. Nad krajem se dosud vznášel duch čarodějnic, které se tu upalovaly za dob pradědů.

Hospodář König měl nadto jiné přání. Chtěl o uzdravení povědět ranhojiči Güntherovi. Podařilo se mu to až za čas, o frývaldovském trhu.

„Ne, tomu nevěřím. Studená voda, to je pohádka. Jestliže mu něco pomohlo, tak to byla jeho selská nátura. Ostatně, kdo ví, jak to s ním opravdu je.“ Güntherovi bylo setkání krajně nepřijemné. V uzdravení vodou nevěřil, ani v zázrak, o kterém se povídalo. Asi to byl jen omyl v diagnóze, to se může stát, to by ho tak nemrzelo, jako že za tím nevzdělaným chlapcem beze škol začínají chodit lidé, že mu věří. Dokud to bylo pár chudáků, kteří nic nemají, bylo mu to lhostejné. Před týdnem mu však zdejší lékárník vyprávěl o písaři frývaldovského magistrátu. Upadl a pohmoždil si ruku. A ten napoleonský přivandrovalec místo aby šel k řádnému lékaři, si prý zavolal do České Vsi mladého Priessnitze a nechává se od něj léčit. Pomůže-li mu - třeba nejde o nic, co by se dalo zkazit - bude se o tom mluvit na radnici, ve městě a najdou se další, kteří půjdou za tím šarlatánem.